

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2018|051 VAN 23 AUGUSTUS 2018

OVER DE VOORLOPIGE BESCHERMING ALS MONUMENT VAN ARCHITECTENWONING FERDINAND SCHLICH IN GENT (MARIAKERKE), NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 13 JUNI 2018

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed, rechtsgeldig samengesteld, brengt op 23 augustus 2018 volgend advies uit:

1. De VCOE ontving op 13 juni 2018 een adviesvraag van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de voorlopige bescherming als monument van de architectenwoning Ferdinand Schlich, gelegen Gérard Willemotlaan 85 te Gent (Mariakerke). De commissie spreekt zich in voorliggend advies uit over de documenten in het kader van de voorlopige bescherming, met name: (a) het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming, (b) de fotoregistratie, (c) het afbakeningsplan en (d) het beschermingsvoorstel.
2. Artikel 1 van het ministerieel besluit legt de bescherming van de architectenwoning met tuin als monument vast. Artikel 1 verwijst tevens naar het afbakeningsplan en de fotoregistratie die als bijlagen bij het beschermingsbesluit werden gevoegd.

De commissie merkt op dat voorliggende bescherming kadert binnen het thema van de naoorlogse architectuur in Gent, maar niet werd opgenomen op de beschermingskalender 2018. Omtrent dit beleidsthema zou aan de VCOE een nota worden overgemaakt die de selectie en het onderzoek verder duidt, en ook de geplande beschermingen motiveert. De commissie heeft tot op heden geen nota ontvangen en vraagt deze alsnog te bezorgen. De commissie vindt het wel positief dat de selectie van voorliggend pand in het inhoudelijk dossier wordt geduid en getoetst werd aan de criterianota 'De eigen woning van architecten'. De commissie vraagt om deze criterianota bij het dossier te voegen.

3. Artikel 2 van het ministerieel besluit verwijst naar de architecturale waarde die de bescherming verantwoordt. De commissie erkent de architecturale waarde van het pand. Deze erfgoedwaarde wordt helder gemotiveerd in het dossier.

Artikel 2 beschrijft tevens de aanwezige erfgoedkenmerken en erfgoedelementen die het te beschermen monument typeren. De commissie merkt op dat in het inhoudelijk dossier wordt verwezen naar twee kunstwerken in de tuin, namelijk een buste op een sokkel van cellenbeton en een ronde schaal. Deze kunstwerken ontbreken echter in artikel 2, alsook in de fotoregistratie. De commissie vraagt om te verduidelijken of deze elementen deel uitmaken van de bescherming. In dat geval moeten de erfgoedwaarde en huidige toestand van de kunstwerken beter worden gedocumenteerd en wordt best een bescherming als cultuurgoederen overwogen.

4. De beheersvisie is opgenomen in artikel 3 van het beschermingsbesluit. De commissie stelt vast dat deze tweeledig is: enerzijds gaat de algemene doelstelling uit van behoud, onderhoud en conserverende ingrepen waarbij in geval van restauratie of vervanging de historische toestand hernomen moet worden. Anderzijds wordt de suggestie geformuleerd om een viertal aanpassingswerken uit te voeren die voorzien waren door de architect, maar nog niet gerealiseerd werden. Ook in het inhoudelijk dossier komt deze dualiteit terug: de woning wordt enerzijds

omschreven als een *'proefstation in permanente evolutie'* en *'een experiment in modern en betaalbaar wonen'* en anderzijds als *'zijn anthologistuk'*. De commissie stelt zich de vraag hoe in de toekomst met die dualiteit moet worden omgegaan. De beheersvisie lijkt alvast geen eenduidig antwoord te geven en biedt volgens de commissie weinig houvast voor de toekomst. De commissie vraagt daarom te bekijken of nu reeds duidelijkere keuzes kunnen worden gemaakt tussen bewaring van de huidige toestand en aanpassing volgens de ideeën van permanente evolutie en experiment.

In dit kader vraagt de commissie tevens te evalueren of de oorspronkelijke ideeën van de architect actueel nog wenselijk zijn. Wat het afwerken van de gevel in (acryl)verf en het laten begroeien met klimop en andere klimplanten betreft, merkt de commissie immers op dat deze op termijn (comfort)problemen kunnen veroorzaken. Afdichting van de buitengevels kan tot aantasting van de voegen leiden. Dit is een belangrijk aandachtspunt gezien de minimalistische detaillering van het gebouw en het volledig ontbreken van oversteken en raamdorpels. Ook klimop kan de voegen aantasten en op termijn mogelijks waterinfiltraties veroorzaken. En wat de suggestie betreft om de tuinaanleg uit te voeren 'zoals bedoeld door Schlich' merkt de commissie op dat hiervan geen echte plannen teruggevonden werden (inhoudelijk dossier, pag. 9). Vooral wat de groenaanleg betreft, die steeds verwilderd is geweest, is het onduidelijk welke visie vooropgesteld wordt.

5. Artikel 4 van het ministerieel besluit bevat de voorschriften voor instandhouding en onderhoud van het te beschermen monument. De commissie kan deze ondersteunen.
6. In artikel 5 van het beschermingsbesluit worden de toelatingsplichtige handelingen opgesomd. De commissie vraagt om toelatingsplicht 5° d), met name *"het structureel en fundamenteel wijzigen van de aanleg van historische tuinen en parken en begraafplaatsen"* te herformuleren naar *"het structureel en fundamenteel wijzigen van de tuinaanleg"*.
7. Tot slot formuleert de commissie enkele bemerkingen bij het inhoudelijk dossier:
 - Als auteur voor de tentoonstellingscatalogus 'Architectuur als Buur' wordt Georges Bracke vermeld, toenmalige schepen van cultuur van de stad Gent. Het is beter om te verwijzen naar Mil De Kooning die de eindredactie van het boek heeft gedaan.
 - Op pagina 6 wordt het gebrekkige onderhoud aangehaald, *"onder meer aan het schrijnwerk en de houten gevelbekleding boven de waterspuwer"*. De commissie vraagt om hier ook de koepel aan toe te voegen, aangezien uit de fotoregistratie blijkt dat er onderhoudsproblemen zijn.
8. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een voorwaardelijk gunstig advies voor de voorlopige bescherming als monument van architectenwoning Ferdinand Schlich. De commissie vraagt:
 - te verduidelijken of de twee kunstwerken in de tuin deel uitmaken van de bescherming;
 - te bekijken of duidelijkere keuzes kunnen worden gemaakt tussen bewaring van de huidige toestand enerzijds en aanpassing volgens de ideeën van permanente evolutie en experiment anderzijds;
 - te evalueren of de oorspronkelijke ideeën van de architect actueel nog wenselijk zijn;
 - de toelatingsplichtige handeling m.b.t. historische tuinen en parken en begraafplaatsen te herformuleren;
 - enkele aanpassingen/aanvullingen op te nemen in het inhoudelijk dossier.

Namens de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweirdt

Voorzitter